A LUTHER-TÁRSASÁG XXX. KIADVÁNYA.

(50.)

A nő hivatása a magyar protestantizmus küzdelmében.

Írta:

Sztehlo Kornél

BUDAPEST,
KIADJA A LUTHER TÁRSASÁG
1909.

Ára 10 fillér.

A Luther-Társaság kiadásában megjelent olcsó, szép olvasmányok a nép számára.

3. **Szózat a jó magyar néphez.** Ára 2 fillér.
5. **Egy új apostol.** Elbeszélés. Irta *Fidesz.* Ára 10 fillér.
6. **Hitet szerelemért.** Elbeszélés. Írta *ifj. Porkoláb Gyula.* Ára 6 fill.
8. **Az „Élet" családja.** Irta s az ifjúságnak ajánlja *Dorner Soma.* Ára 4 fill.
9. **A válaszúton.** (Példázat az életbe kilépő ifjak számára.) Írta *Paulik János.* Ára 2 fill.
10. **A jó tett áldást hoz.** Elbeszélés. Írta *dr. Moravcsik Gyuláné.* — Ára 8 fill.
13. **Tudomány és hit.** Rajz. Írta *ifj. Porkoláb Gyula.* Ára 8 fill.
14. **Képek az életből.** Elbeszéli *Király Mátyás* és *Kovács Andor.* Ára 8 fill.
16. **Emlékezzetek!** Bucsúszó a konfirmandusokhoz. Gerok után: *Ladányi.* Ára 2 fill.
17. **Hiú álmok.** Elbeszélés. Írta *Torkos László.* Ára 10 fill.
19. **A testvérek.** Elbeszélés. Írta *Moravcsik Gyuláné.* Ára 8 fillér.
20. **Széchy Györgyné, Homonnay Drugeth Mária.** Írta *Frenyó Lajos.* Ára 10 fillér.
21. **Rajzok és elbeszélések.** Különféle szerzőktől. Ára 10 fillér.
22. **Az apa bűne és A testvérek.** Két elbeszélés. Írta *Király Mátyás* és *Kovács Andor.* Ára 10 f.
23. **„A mi Istenünk beszéde megmarad mindörökké."** Történeti rajz. Írta *Frenyó Lajos.* Ára 10 f.
24. **Irgalom.** Irta *Moravcsik Gy.-né.* Ára 10 fillér.
25. **A két Széchy.** Életrajz. Írta *Frenyó Lajos* és **A Szentlélek útja.** Elbeszélés. Irta *Petry Gyuláné.* Ára 10 fillér.
26. **Dicső elődök, törpe utódok.** Életrajz. Írta *Frenyó L.* és **A király és a szegény anyóka.** Történeti rajz. Francziából *Győry E.* Ára 10 fill.
27. **Nagy Márton esete.** Elbeszélés. Írta *Béri Gyuláné* és **Az ezermester.** Elbeszélés. Írta *Győry Elemér.* Ára 10 fillér.
28. **Gabonaszemek az életnek kenyeréhez.** Írta *Sass J.* Ára 10 fill.
29. **Három elbeszélés.** Írta *Horváth Lajos.* Ára 10 fillér.
30. **Imádkozzunk.** Elbeszélés. Irta *Petry Gyuláné.* **Ifjú hitvallók.** Történeti rajz. Írta *Frenyó Lajos.* Ára 10 fillér.
31. **Bizzunk Istenben** Elbeszélés. Irta *Olyntha.* Ára 10 fillér.
32. **A szép Forgách Zsuzsánna.** Történeti elbeszélés. Irta *Horváth Lajos.* Ára 10 fillér.
34. **Apró történetek.** *Paulik J.* 10 f.
35. **A vallásos édes anya.** Irta *Horváth Lajosné — Böngérfi Ilona.* — **A galgóczi husvét.** Irta *Horváth Lajos.* Ára 10 fillér.
36. **Kis káté a váltanokról.** Írta: *Dr. Lechler K.* Fordította: *Kapi Béla.* Ára 4 fillér.
37. **Karácsonyi ajándék.** Elbeszélés. Írta: *Geduly Lajos.* — **Karácsonyi vendég.** *Hedenstjerna* után fordította *Parrag.*
38. **Az ördög bibliája.** Elbeszélés. Irta: *Paulik János.*
39. **A mi nekünk fáj!** Irta *Geduly Henrik.* Ára 10 fillér.
41. **A bánat tisztít.** Elbeszélés Írta *Torkos László.* Ára 10 fillér.
42. **Kovács Balázs esete.** Elbeszélés. Irta *Kapi Béla.* Ára 10 fillér.

A NŐ HIVATÁSA A MAGYAR PROTESTANTIZMUS KÜZDELMÉBEN

*

ÍRTA:

SZTEHLO KORNÉL

BUDAPEST,

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1909.

A nő hivatása a magyar protestantizmus küzdelmében.

Sztehlo Kornél felolvasása.*

Kedves Gyermekeim!

Bizonyosan hallottatok már egyet-mást arról, hogy protestáns egyházunk Magyarországon a legközelebbi jövőben nagy küzdelemnek néz eléje, sőt már benne is van ezen küzdelemben. Külsőleg látható és leginkább szembeötlő az a küzdelem, a melyet a klerikalizmus folytat ellene. A klerikalizmus célja a protestantizmust gyökeresen kiirtani, az egy akol egy pásztor eszményképét a földön megvalósítani. De az nem ez egyedüli veszedelme a protestantizmusnak. Nagyobbnak tartom én ennél azt, amely létében az által fenyegeti, hogy a vallás iránti közöny az emberek között mindinkább terjed. A klerikalizmus támadása, ami sajátszerűnek látszik, de úgy van, bizonyos tekintetben még hasznára van a protestantizmusnak, mert a támadás a védelemre ösztönöz és a védelem szüksége ösztönszerűleg tömöríti az erőket együttes küzdelemre, de a vallási közöny megöli a protestantizmust.

* Felolvasta 1909 május 20-án az aszódi bányakerületi leánynevelő-intézet vallásos estélyén. Nagyszámú érdeklődő kérésére a kitűnő szerző átengedte Társaságunknak ez értékes dolgozatát, amelyben a lányokhoz szólva az anyákat emlékezteti kötelességökre. *Szerk.*

A protestantizmusnak tehát mind a két veszély ellen védekeznie kell.

Ami a klerikalizmust illeti, ezt jól meg kell különböztetni, kedves gyermekeim, a katholikus vallástól. A protestáns eszméknek, melyek Luther reformációja óta az emberi társadalom művelődését gyökeresen átidomították és a felvilágosodásnak utat törtek, annyira befolyásoltak minden művelt embert, tehát a katholikus emberek világfelfogását is, hogy eltekintve azoktól a külsőségektől, amelyek nem képezik a keresztyén vallás lényegét, köztünk és a felvilágosodott katholikusok között a dolgok lényegére nézve nincs nézeteltérés.

Ezeknek a felvilágosodott katholikusoknak eszük ágában sincs a protestantizmust támadni, a támadást a klerikalizmus intézi ellenünk, amelynek főcélja a római pápa és a római katholikus papság uralmának terjesztése, gazdagságának és hatalmának növelése minden irányban.

Hát igaz, kedves gyermekeim, amiről nektek itt beszélek, azok politikai kérdések és azt mondhatná valaki, mit beszélek én ezeknek a kis leányoknak a politikáról, mi közük hozzá, mit érdekli ez őket?

No hát én erre a kérdésre azt felelem: Ezektől a protestáns kis leányoktól, ezektől a leendő protestáns családanyáktól, ezeknek hithűségétől, buzgóságától és értelmiségétől függ a magyarországi protestantizmus sorsa. Ezért jöttem én el hozzátok és ezért szólok hozzátok gondolkodástok eddigi körét talán túlhaladó dolgokról, de általatok megérthető módon, hogy fegyvertársakat nyerjek bennetek abban a küzdelemben, amely a magyar protestantizmus létét fenyegeti. De ne értsetek ám félre! Nem akarok én belőletek harcosokat nevelni arra, hogy vallásunk érdekében akkép sikra

szálljatok, hogy gyűlölködéssel és szeretetlenséggel támadjátok a máshitűeket. Hiszen ezzel vétkeznétek Krisztus Urunk parancsa ellen, ki azt parancsolta nékünk, hogy még az ellenségeinket is szeressük, annál inkább felebarátainkat. Már pedig nékünk a máshitűek, kik nem a protestáns vallást követik, semmiképen sem ellenségeink, hanem felebarátaink. Ami küzdelmünk nem arra irányul, hogy mi őket támadjuk, hanem arra, hogy magunkat védjük. Védekezésünk közben azonban sohasem szabad elfelejtenünk, hogy ők testvéreink, hogy egy hazának gyermekei vagyunk.

Tudjátok meg, hogy azok is, akik ellenünk a küzdelmet szitják, akik a protestantizmust gyökerestől kiirtani szeretnék, velünk jót akarnak, mert hiszen ők azt hiszik, hogy az ő vallásuk nélkül nincs üdvözülés és azért akarnak bennünket hitüknek megnyerni, hogy mi is üdvözüljünk.

Nem akarok tehát bennetek sem gyűlölködést, sem ellenséges indulatot ébreszteni a más vallásúak iránt. Ha mégis segítségre hívlak a küzdelemben, ezt azért teszem, mert rátok, mint leendő családanyákra van bízva a jövő nemzedék első nevelése, a ti kezetekbe van letéve annak a szellemi erőnek a fejlesztése, amely a férfit a küzdelemre alkalmatossá teszi.

Elsősorban arra a veszélyre akarom figyelmeteket felhívni, amely a protestantizmust a vallási közöny elterjedése által fenyegeti. Azért beszélek elsősorban arról, mert ez ellen a veszély ellen ti többet tehettek, mint a férfiak, és ha ezt a veszélyt legyőzzük, a másikkal könnyű lesz a küzdelem.

A nő van hivatva elsősorban arra, hogy a családban az idealizmust ápolja. Ezen idealizmus nélkül nincs vallás, a valláshoz való ragaszkodást a közöny váltja fel, a közöny pedig a protestáns

vallás megölője. A katholikus egyháznak a tömegek vallási közönye nincs annyira ártalmára, a nagy tömeg a vallás belső lényege felett nem okoskodik, értelmetlenül végzi a külső cselekedeteket és áhitattal, vagy legalább ennek látszatával, mert ez is a külsőséghez tartozik, leborul a szentség előtt, melyről voltaképen fogalma sincs, hogy mit jelentsen az. Mennél kevesebbet törődik ez a tömeg a keresztény vallás lényegével, mennél kevesebbet okoskodik, annál üdvösebb ez a katholikus egyházra nézve, mert a feltétlen hit és tudatlanság a római klerus uralmát biztosítja.

Máskép van ez a protestáns vallással. A mi vallásunk szerint az ember Istenével közvetlenül érintkezik, az ember és Istene között nincs semmiféle közvetítő, sem az egyház papjaira, sem szentekre nem szorúl, hogy az Istent önmagában megtalálja. Arra pedig, hogy azt megtalálja, szükséges, hogy minden protestáns ember azt bizalommal és meggyőződéssel keresse, hogy érzékkel bírjon aziránt, hogy Isten nélkül és az Istenben való hit és bizalom nélkül nincs élete. Hogyan fogja már most keresni és megtalálni a protestáns ember Istenét, ha a vallás iránti közöny uralkodik lelkületén?

A nő hivatása a családban a vallási közöny ellen síkra szállani. Erre a nőt nemcsak az teszi alkalmasabbá, mert a női kedély a szép, a nemes, az eszmények és a kegyelet iránt fogékonyabb mint a férfié, hanem az is, hogy a szív és az érzelem művelése inkább a nő hivatása. A nő kevésbé töpreng és tépelődik vallási kételyek felett, mint a férfi, az igazi nő csak hinni és szeretni tud akkor is, amikor a férfinak a bölcselkedési tépelődésektől megháborgatott lelke nyugtalankodik és nyugvópontra jutni nem képes. A nő mint anya, első sor-

ban van hivatva a gyermekek fogékony lelkében a vallásosság csiráit elhinteni és fejleszteni. Az az ember, akinek vallásosságot gyermekéveiben szívébe nem plántálták, ritkán, és ha igen, csak nagy küzdelmek árán talál a vallásban megnyugvást.

A vallásos érzés művelésénél azonban a protestáns nőnek ügyelnie kell arra is, hogy az igazi vallásosság ne fajuljon el azzá a szenteskedő kegyeskedéssé, amely szemforgatással és az ájtatosság külső hánytorgatásával magának akarja tulajdonítani a mennyországba való jutás privilegiumát. Igenis imádkozzatok, kedves gyermekeim, és tanítsátok imádkozni majdan gyermekeiteket is. De imádkozzatok értelemmel, amint az protestáns nőkhöz illik, imádságtok legyen az Istent kereső vallási kedélynek önkéntes és szükségszerű kifejezése, imádkozzatok azért, mert az Istenben való hit és az Istenben való bizalom titeket imára késztet és nem azért, mert attól féltek, hogy az Isten meg fog haragudni és meg fog büntetni, ha nem imádkoztok. Legyetek jók és istenfélők, tekintet nélkül arra, hogy vár-e reátok ezért jutalom itt vagy a túlvilágon. Ne a büntetéstől, az elkárhozástól való rettegés, amely a kegyeskedők legerősebb fegyvere, tartson titeket vissza a bűntől, hanem az az erkölcsi önérzet, amelyet Jézus tanításából meríttetek, és ne rémítsétek el a gyermekeket a bűnnek és bűnhődésnek folytonos emlegetésével, mert ezeknek ártatlanságukban ilyenekről fogalmuk sincs és lelki világuk egészen megzavarodik, ha olyan dolgokat emlegetnek előttük, amiket meg nem értenek.

Még ma is emlékszem, gyermekéveimben, talán tíz éves lehettem, egy hírneves katholikus írónak ifjúsági irata került kezembe, amely valamely rettentő bűnről beszélt, amelyről nékem fogalmam sem volt és azért az erről megírt rémséges prédikációt

meg sem értettem. De a bűn oly élénk színekkel volt leirva, a bűnt követő rettenetes bűnhődés és az elkárhozás oly rémesen volt ebben az ifjúság részére irt könyvben lerajzolva, hogy abban a rettenetes félelemben, hogy én is abba a bűnbe estem, erős lázt kaptam és egész éjjel rémes viziók gyötörtek. Anyámat aggasztotta állapotom, de én nem mertem vele ennek okát közölni, mert féltem, hogy ő majd felfedezi bennem a bűnt. Azt hitte, hogy a gyomromat rontottam meg, pedig a fantáziámat mérgezte meg egy az ifjúság erkölcseinek javítására szánt szerencsétlen irat.

A protestantizmus elvéhez tartozik a szabad kutatás is. Mi követjük Pál apostol tanitását, aki azt mondta: mindeneket megpróbáljatok és ami jó, azt megtartsátok. A szabad kutatás azonban veszélyes fegyver, amely amint egyrészt az igazság felismerésére szolgálhat, épp úgy tévelygésekre is szolgáltathat okot. A protestáns anyának tehát úgy kell nevelnie gyermekét, hogy értelmisége korán fejlődjék, hogy megtanulja az igazságot szeretni és hogy megkülönböztethesse az igazságot a hazugságtól.

A protestáns anyának tehát amellett, hogy gyermekeit az igazi vallásosságban neveli, úgy kell irányitani a gyermeke nevelését, hogy az később, midőn érettebb korban önállóan gondolkodni kezd, ne foglaljon ellenséges állást a gyermekkorában beléje nevelt hittel szemben. Ezt csak úgy lehet elérni, ha már az első nevelés oly irányú, hogy a gyermek fantáziáját nem terheli csodákkal és természeti lehetetlenségekkel. A gyermek lelki tulajdonsága, hogy mindent elhisz, ha aztán később, érettebb korában maga jön rá, vagy másoktól hallja, hogy amit neki zsenge korában mint való dolgot elmondtak, valótlan, meghasonlásba jön magával

és kiábrándulásában nagy a veszély, hogy nemcsak azt utasitja el magától, aminek a valótlanságáról meggyőződött, hanem azokat az örök igazságokat is, amelyek a keresztény vallás lényegét képezik. Az ilyen ember aztán, ha nem lesz is ellensége a vallásnak, de közönyössé válik iránta.

A protestáns anyának gyermekeit tehát nemcsak imádságra, hanem gonodlkozásra is kell szoktatni.

Íme, kedves gyermekeim, látjátok, milyen nagy tér és nagy feladat vár reátok, mint protestáns nőkre. Nagy lelki gazdagság és nagy műveltség kell ahhoz, hogy ti ezt a feladatot méltóan elvégezzétek. Egy protestáns nőnek sokat kell tanulnia, sokkal többet mint más nőnek, hogy annak a hivatásnak megfeleljen, amely reája vár. A művelődés és a műveltség fejlesztése leghatásosabb eszköze a protestantizmus megvédésének, mert a művelődés a protestantizmus éltető eleme. Ennek terjedésével lassan ugyan, de biztosan lebomlanak a börtönöknek sötét falai, amelyekbe a klerikalizmus az emberi szellem fejlődését örök időkre bezárni akarta, és ledőlnek azok a válaszfalak is, amelyek az embert az embertől elválasztják.

Áttérek ezután arra a veszélyre, amely Magyarországon a protestantizmust a klerikalizmus részéről fenyegeti.

A protestantizmust kiirtani lehetetlen dolog. De lehet a protestáns egyházakat számban és erőben gyöngiteni, és ez az, amire a klerikalizmus Magyarországon vállalkozik, és ez képezi nálunk a veszélyt, amely ellen védekeznünk kell. Aki a történelemben lapozgatott, tudni fogja, hogy Magyarország államiságát és függetlenségét a protestantizmusnak köszönheti. Ha Kollonics érseknek sikerült volna tervének azt a részét, hogy Magyarországot katholikussá teszi, végrehajtani, a másik két cél, hogy azt kol-

dussá és rabbá teszi, éppúgy bekövetkezett volna minálunk, mint bekövetkezett másutt, ahol a protestantizmust kiirtották.

De a magyar protestantizmusnak nemcsak a multban volt ez az államfentartó ereje. Magyarországon, ez a szerep a jövőben is megilleti. Magyarország a klerikális és centralizáló Ausztriával és a szintén klerikalizmussal szövetkező délszláv törekvésekkel szemben, csak úgy állhat fenn, ha a politikai egyenlőség, a nemzetiségi törekvéseket is paralizáló liberalizmus, a más vallásúak és más nyelvűek iránti igazságosság és türelmesség fogják vezérelni állami életét.

A klerikalizmus Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban, tehát a kiválóan katholikus államokban azt idézte elő, hogy ott az államellenes szocialisztikus és anarchistikus irányzatok, amelyek pedig a keresztyén vallásnak legnagyobb ellenségei túlsúlyra vergődtek. Érthetetlennek látszik, hogy egy irányzat, amely a vallásosságnak és Krisztus országának a földön való terjesztését tűzte ki feladatul, éppen az ellenkezőt éri el és mégis az elért eredmény természetes következménye ezen irányzatnak. A nép, amelyet századokon át tudatlanságban tartottak, amelyben a szabad gondolkodás mesterségesen el volt fojtva, felébred és gondolkodni kezd. Így okoskodik; ámítás és csalás mindaz, amit eddig nekünk mondottatok, nem hiszünk a ti Istenetekben sem, mert nektek nem hiszünk. Azt mondjátok nekünk, hogy jóságos az Isten, hát jóságos-é az, hogy bennünket, akik véres verejtékkel dolgozunk, nyomorban hagy, amíg ti duslakodtok a földi javakban, ti annak az Istennek a szolgái, aki azt mondta, hogy oszszátok meg javaitokat a szegényekkel és azt, hogy az ő országa nem e világról való.

Így okoskodik a nép, amely a katholicizmus hódító álmából felébred és amelynek aztán a vallás és a vallástalanság között kell választani.

Milyen másképp fejlődne a dolog, ha az elé az ébredő ember elé odalépne a protestáns lelkész és azt mondaná neki: Társad vagyok a földi nyomorúságban, a szegénységben. Osztozom veled örömedben, bánatodban, együtt érzek veled mély elkeseredésedben. Ne nézd azt, hogy Jézus urunk méltatlan követői mit csináltak az ő tanításából. De azt nézd, hogy Jézus volt a te igazi, legjobb barátod, jóakaród és támaszod. Rajtad akart ő segíteni, midőn ő tanította először, hogy mindnyájan egyenlők, egy atyának fiai vagyunk. Rajtad akart segiteni, amikor az önzetlen emberbaráti szeretetet és a jótékonyságot tűzte ki vallása vezérelvéül.

Ámde, kedves gyermekeim, jól tudjátok, hogy protestáns vallásunk elvei szerint a mi egyházunkban nemcsak a felszentelt theologusok vannak hivatva az Isten országát ápolni és terjeszteni, de minden protestáns ember, férfi vagy nő egyaránt. Ezer meg ezer alkalmatok lesz nektek, ha kiléptek az életbe, ha papnék, tanitónők vagy akár földesasszonyok lesztek, a néppel érintkezni, és ha látni fogjátok, hogy az a nép a gazdasági küzdelemben hitében meginog, ha azt tapasztaljátok, hogy hamis próféták kedélyét megmérgezni és őt a vallástól eltéríteni iparkodnak, álljatok oda mint vallásunk papnői és ha ti, mint a nyomorult nép jóltevői fogjátok neki azt elmondani, amit imént a protestáns pap szájába adtam, rátok bizonyosan hallgatni fognak.

Íme, kedves gyermekeim, mily magasztos feladat! Azt elősegíteni és kivinni, amire a klerikalizmus nem képes, az emberiséget a socialisztikus

mozgalmak, a mindent felforgató anarchia veszélyétől megóvni azáltal, hogy szeretettel és odaadással megnyeritek a szegény nép bizalmát és megnyeriték azt Jézus evangéliuma részére.

A magyar protestáns nőnek azonban, hogy ezt a szerepet betöltse, a társadalmi téren kell működnie. Vegyetek példát a katholikus nőktől, a közjótékonyság és az emberbaráti szeretet művelésében. De ne csak példát vegyetek tőlük, hanem iparkodjatok őket a nemes versenyben legyőzni, ami sikerülni is fog, mert ti a szegényeknek és nyomorultaknak nemcsak külső bajait gyógyitani, hanem ha abban az irányban haladtok, amelyről előbb szólottam, az ő lelki felszabaditásáról, az ő lelki békéjéről is gondoskodni tudtok.

Annak az önfeláldozó keresztyén irgalmasságnak cselekedetei pedig, amelyek előtt a protestáns ember is zászlót hajt, ne legyen a katholikus apácák kizárólagos privilegiuma, ezt a keresztyén irgalmasságot gyakorolni a ti kötelességtek is, protestáns nők!

És most foglalkozzunk még egy veszéllyel, amelynek a mi magyar protestáns egyházunkat a klerikalizmus részéről régóta fenyegeti, és amely téren ez az utóbbi nemcsak a multban, hanem sajnos a jelenben is, nagy eredményeket ért el, ez a *hittérítés* veszélye.

Azt hiszem, kedves gyermekeim, a ti hitetek megerősödött abban, hogy a mi evangélikus vallásunk a maga tisztaságában az a pótolhatatlan kincs, amelyet nemcsak azért szerettetek meg, mert szüleitek is azt vallották és titeket abban neveltek, hanem azért is, mert meggyőződtetek arról, hogy a mi vallásunk megtisztitván Jézus urunk evangeliumát a tévelygésektől, az embert legközelebb hozza Istenéhez. Nem kételkedem, hogy ti erősek lesztek abban, hogy ezt a kincset mindenkivel szemben,

tehát még azokkal szemben is, akiket nagyra becsültök és szerettek, védelmezni és hozzá törhetetlenül ragaszkodni fogtok.

Mégis, habár közületek az ifjabbak ezt talán még megérteni nem fogják, most, midőn ti nagyobbak nemsokára az életbe léptek, figyelmeztetni akarlak azokra a veszélyekre, amelyekkel az életban találkozni fogtok.

Tudjátok, hogy a nő legszebb hivatása házasságra lépni és boldog házasságban családot alapítani. A mi vallásunk a türelem vallása, mi nem tanítjuk azt, hogy csak a protestáns ember üdvezül, mi tehát nem látunk abban semmi bűnt, ha más vallású lesz az a férfi, akihez szivetek vonzani fog. Mi azt sem követeljük, hogy azt a más vallású férfit hitének elhagyására rábirjátok, mert mi a meggyőződés nélküli hitváltoztatást erkölcstelen dolognak tartjuk. De vannak egyházak, amelyeknek tanítása szerint súlyos bűn a vegyesházasság, és amely tanítás szerint súlyos bűnt követ el az a más vallású férfi, ha titeket evangélikus leányokat nőül vesz. Ezek az egyházak az ily bűn alól való felmentést szigorú feltételekhez kötik, azt követelik, hogy a protestáns menyasszony vagy térjen át a vőlegény vallására, vagy hogy a protestáns anya adja oda gyermekeit az idegen egyháznak. Szerződést fognak tőletek követelni, hogy ebbe adjátok beleegyezésteket és ha azt megadjátok, akkor az a legszentebb kapocs, amely az anyát leánygyermekéhez fűzi, a vallás kapcsa, szét lesz tépve, fel lesz dúlva. Leányaitokat arra fogják tanítani, hogy a szegény anya, aki szivvére árán szülte gyermekét, aki legközelebb van hozzá, mint eretnek el fog kárhozni, és előtte a menyország kapui zárva vannak.

Kedves gyermekeim! ha ilyen veszélyekkel

kerültök szembe, legyetek állhatatosak! Ne hagyjátok magatokat ámítani azzal, hogy egy Istenünk van és hogy közös megváltónk a Jézus Krisztus. Gondoljátok meg, hogy maga Jézus urunk mondotta azt, hogy ő az út, az igazság és az élet, aki tehát az igazságot megtagadja, amely vallásunkban van, az megtagadja Jézus urunk útját és életét is. Gondoljátok meg, hogy ezért a mi protestáns hitünkért őseink vérüket ontották és attól a kinpad borzalmaival és a máglyának iszonyatos halálával szemben sem tántorodtak el. Legyetek bátrak, erősek és kitartók! Mi, az egyház vezető férfiai, hiába szónokolunk és prédikálunk, hiába küzdünk, ha ti elhagytok bennünket.

Ha minden magyar protestáns nő teljesiti egyháza iránti kötelességét, biztos a győzelmünk. Még egy dologra akarlak figyelmeztetni, kedves gyermekeim, ami főkép titeket, mint magyar nőket érdekel.

A nemzetiségi eszme egyike azon uralkodó eszméknek, amelyeket a XIX-ik század felvetett és amelynek az állami életre kiható, majd alkotó, majd romboló ereje még a huszadik században is nagy szerepet játszik, sőt nálunk Európa keletén most fog csak igazán döntő, valószínűleg véres harcokat felidézni. Akármikép vélekedjünk a nemzetiségi eszme jogosultságáról, mi a harc elől, amelyet ez felidéz, ki nem térhetünk, nékünk magyar protestánsoknak is ebben a kérdésben állást kell foglalnunk.

A róm. katholicizmus, amely minden mozgalmat, amely az emberek sorsára nagy befolyással van, a maga céljaira felhasználni iparkodik, kosmopolitikus jellege dacára az egyes országokban a nacionalizmussal szövetkezik, még pedig annak a nemzetiségnek védelmére kel, amely az államban a

legerősebb, Franciaországban a soviniszta nacionalizmussal, Lengyelországban a lengyel patriotizmussal, Horvátországban és a balkán államokban a délszláv aspirációkkal szövetkezik, legújabban pedig Magyarországon a magyarság legbuzgóbb szószólója gyanánt hivalkodik, holott tudjuk, hogy Szent István óta egészen a legújabb időkig a római kath. klerus kevés kivétellel Magyarországon mindig az idegen befolyás támogatója volt és hogy ez a klerus a multban mindig a nemzetellenes udvar és az absolut hatalom legerősebb támasza volt.

És mégis legújabban a katholikus mozgalom vezetői a maguk részére igénylik a vezérszerepét a magyarság küzdelmeiben. Ki akarják ragadni a vezérletet a magyar protestantizmus kezéből, amely ezen a téren századokon keresztül vezetett.

Örömmel üdvözöljük katholikus testvéreinket oldalunk mellett a magyarság küzdelmében, de bocsánatot kérünk szerénytelenségünkért, mi azt véljük, hogy a protestantizmus ebben a küzdelemben mégis alkalmasabb a vezérlő szerepre, mint annak az egyháznak a hivei, mely végre is minden jó magyarsága mellett Rómából kapja parancsait. Csak néhány hóval ezelőtt tapasztaltuk ezt újabban, midőn a római pápa azokat a vegyes házasságokat, amelyeket nem római katholikus pap előtt kötöttek, érvénytelenítette. A katholikus ujságok és népszövetségi gyűlések nagy magasztalással és hódolattal fogadták a szent atya ezen bölcs rendeletét, gyilkos haraggal és gyűlölködéssel támadták a protestánsokat, akik a pápai rendelet ellen felszólalni mertek. Amint aztán Róma, a körültekintő magyar püspöki kar által felvilágosittatott a magyar közvélemény felháborodásáról és kénytelen volt belátni, hogy a magyar nemzet még nem érett meg arra, hogy Canossába menjen és a római pápa visszavonta rendeletét,

ugyanazok a katholikus ujságok és népszövetségi gyülések nem győzték eléggé magasztalni a római szent atya bölcsességét és a magyar püspöki kar hazafiasságát.

Hát ezzel ezek a jó magyar hazafiak megint csak azt bizonyitották, hogy nekik első és a fődolog a római pápa parancsa és a magyar nemzet érdekeit csak akkor viselik szívükön, ha nékik ezt a római pápa kegyesen megengedi.

Mi protestánsok tehát a magyarság küzdelmében a vezérlő szerepet kezünkből kiadni nem vagyunk hajlandók és itt megint tőletek, magyar protestáns nőktől várjuk a támogatást, főképpen pedig tőletek evangélikus nőktől, kik hazánk oly vidékein fogtok élni és működni, ahol a magyarellenes nemzetiségi áramlatok veszélyt rejtenek a magyarságra nézve.

A magyarság feltétlen érvényesülése Magyarországon a protestantizmus kiváló érdeke, aki tehát protestáns létére Magyarországon a magyarságot támadja, árulást követ el protestáns egyházán. Semmi sem volna ártalmasabb a mi evangélikus egyházunkra nézve, mint az, ha ellenségei joggal arra utalhatnának, hogy mi a magyar haza érdekeivel ellenkező nemzetiségi politikát űzünk.

De látom már, nagyon messze belemerültem a politikába, kedves gyermekeim, és azért csak röviden arra kérlek, legyetek és maradjatok jó protestáns nők és legyetek és maradjatok jó magyar nők.

Amire a mindenható Isten áldását kérjük.

43. **Bibliás Máté.** Elbeszélés. Irta *Gyurátz Ferencz.* Ára 10 fillér.
44. **Hitetlen Tamás.** Elbeszélés. Irta *Kovács Andor.* Ára 10 fillér.
45. **Találkozás idegenben.** Elbeszélés. Írta: *Geduly Lajos.* Ára 10 f.
46. **Légy hű mind halálig!** Írta: *Raffay Sándor.* Ára 10 fillér.
47. **A műveltségről.** Írta *Kapi Béla.* Ára 10 fillér.
48. **A bölcs asszony építi az ő házát.** Írta: *Kovács Andor.* Ára 10 fillér.
49. **Ha szeretet nincsen bennem, semmi vagyok.** Írta: *Ládonyi Pál.* Ára 10 fillér.

Nagyobb kiadványok:

1. *Gyurátz Ferencz:* „Hit oltára" című imakönyv. 3. kiadás. Egyszerű vászonkötésben 1 korona 60 fill., bőrkötésben 6 kor., borjúbőrkötésben 8 korona.
2. *Sántha Károly:* „Buzgóság könyve" című imakönyv. Fekete bőrkötésben 6 kor.
3. *Szeberényi Lajos:* Luther Márton életrajza. II. kiadás. Ára 40 fill
6. *Zathureczky Adolf:* „Evanjelicky rozpravnik", tojest: Náboženstwo wprikladoch zo života. Swazok. I. Ára 40 fillér.
7. *Dr. Masznyik E.:* „Bahil Mátyás". Életkép a magyarh. ev. prot. egyház üldöztetésének idejéből. 50 fill.
8. *Famler G. A.:* „Christian Traugott, Leidens- und Lebensgeschichte eines ev. Predigers in Ungarn". 60 fill.
9. *Keviczky László:* „Elbeszélések a magyar reformáczió történetéből". Ára 24 fill.
10. *Pálmay Lajos:* „Az Isten megsegít". Ára 20 fill.
11. *Famler Gusztáv Adolf.* „Gott verlässt die Seinen nicht". 60 fill.
12. *Hörk József:* A nagysárosi vár ura. Ára 20 fill.
13. *Famler G Adolf:* „Hochmuth kommt vor dem Fall". 60 fill.
14. *Payr S.:* Fábri Gergely. 60 fill.
15. *Sartorius Csepregi:* Virágok a szentírás kertjéből. 60 fill.
16. *Bierbrunner G.:* Matthäi am Letzten. 40 fill.
17. *Böngérfi János:* Az árva. 40 fill.
18. *Paulik János:* Az ágostai hitvallás. II. kiadás, 6 képpel. 50 fill.
19. Keresztyén házi áldás. Szép nagy színnyomatú díszkép. Ára csomagolással 2 kor. 60 fill.
20. *Hörk József:* Farkasok a juhok között. 60 fill.
21. *Križko Pál:* Melanchton Fülöp levele. 20 fill. (Ugyanaz megjelent német és tót nyelven is.)
22. *Pethes János:* Melanchton Fülöp élete. 80 fill.
23. *Schrödl József:* A magyarhoni protestantizmus hatása a magyar nemzeti szellem fejlődésére. 12 iv. Ára 1 kor.
24. *Moravcsik Gyuláné:* Gróf Teleki Józsefné, Róth Johanna. 4 képpel. Ára 30 fill.
25. *Paulik János:* Luther 95 tétele. II. kiad. Magyarázatokkal és 6 képpel. Ára 20 fill.
26. Emlékezés a konfirmáczió ünnepére. Szép színnyomatú kép (42 cm. magas és 32 cm. széles.) Ára 30 fill. Kapható német és tót szöveggel is.
27. Konfirmácziói áldások. (Versek és Szentírási idézetek.) A verseket írta *Sántha Károly.* 30 fill.
28. *Zsilinszky Mihály:* Kerman Dániel püspök élete. Élet- és korrajz. Ára 80 fill.
29. *Paulik János:* Az álpróféták, vagy miért nem lesz az evangelikus ember baptistává? 60 fillér.

31. *Sántha Károly:* Zsivora György, a nagy emberbarát. Ára 20 fill.
32. *Bierbrunner Gusztáv:* Christlicher Hausaltar. Német imádságos könyv. Ára kötve 1.60 fill., fűzve 1 kor. 20 fill.
33. *Bachát Dániel:* Cim jest a cochce Lutheruv spolek? Ára 10 fill.
34. *Mayer:* Melanchton apologiája. Ára 3 korona.
35. *Dr. Zsilinszky Mihály:* Áchim Ádám élete. Ára 30 fillér.
36. *Sántha Károly:* Olajfalevelek. Ára 30 fillér.
37. *Mayer Endre:* Pál apostol élete. Ára 20 fillér.
38. *Sass János:* Az evangéliumi egyház feladata az új században. Ára 25 fillér.
39. *Béri Gyula:* Hit, remény, szeretet. Ára 40 fillér.
40. Mi tetszik néktek ama Krisztus felől? Írta *Bettex F.* Németből ford. *Stráner V.* Ára 70 fillér.
41. és 48. *Dr. Masznyik E.* Luther aranymondásai. (Tischreden). 2 füzet. Ára 1.60 fillér.
42. *Lévay József, Torkos László* és *ifj. Porkoláb Gyula.* Vallásos lant. Ára 24 fill.
43. *Kozma Andor.* Vallásos költemények. Ára 20 fill.
44. *Torkos László.* Áldás és szerencse. Ára 40 fill.
45. *Kovács Sándor.* Zay Amália bárónő. Ára 20 fill.
46. *Kadlecsik János.* Karaffa Antal. Ára 80 fill.
47. *Paulik János:* Konfirmácziói Emlékkönyv. Ára kötve 3·50 kor.
49. *Antalffy Endre:* Petrőczy Katalin Szidónia élete és munkái. Ára 80 fillér.
50. *Weber R.:* Historischer Geschlechtsbericht v. G. Buchholz. Ára 3 kor.
51. Ifjak Kalauza. I. Irta: *Dekoppet Ágoston.* Franczióból átdolgozta: *Adorján Ferencz* nyiregyházai ev. főgymnasiumi vallástanár. Ára 1 K 40 fillér.
52. A Perlakiak négyszázados Ároni háza. Egyháztörténeti monografia. Irta: *Payr S.*, theológiai tanár. — Ára 70 fillér.
53. Vallásos nevelés a családban. Irta: *Paulik János* nyiregyházi ev. lelkész. Ára 20 fillér.
54. Der treue Pastor. Von Jósef Hörk, ord. Prof. der Theologie an der ev. Theol. Akademie zu Pressburg. Ára 60 fillér.
55. Az evangelium a jelen kornak hirdetve. Irta *Klaveness Thv.* Ára 1.20.
56. Die evang. Märtyrer-Familie. Von *Josef Hörk*, Professor an der Theol. zu Pressburg. Ára 60 fillér.
57. A reverzális. Irta: *Raffay Sándor.* Ára 50 fillér.
58. Hárfahangok. Szerkesztette *Payr Sándor* teol. tanár. Ára 4 korona.
59. Hitért, Hazáért. Irta: *Gagyhy Dénes.* Ára 1 korona.
60. A keresztény egyház történetének vezérfonala. Irta *Dr. Nielsen Fr.* 2 k.
61. Lelkipásztorkodástan. (Theologia pastoralis.) Írta: *Csiky L.* 6 K.
62. Jézus Krisztus és a szocializmus. Írta: *Mayer Endre* 1·50.

Megrendelésnél elegendő a szám megnevezése.

E könyvek és népies kiadványok megrendelhetők: A LUTHER TÁRSASÁG Ev. könyvkereskedése Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 51/a

Hornyánszky V., Budapesten.